

בס"ד, ד' טבת התשפ"ו

זבחים ק"א – שריפת חטאת המילואים, מתי פינחס התכהן והאם משה רבינו היה כהן גדול.

שאלות:

1. האם בחנוכת המשכן השעיר של נחשון בן עמינדב נשרף?

סיבת שריפת חטאת המילואים

בסוף הדף הקודם הגמרא דנה במחלוקת בין רבי יהודה לרבי האם אנינות ליל יום המיתה היא מהתורה, ורבי יהודה הביא ראיה מדברי אהרן הכהן למשה רבינו ביום השמיני למילואים. הגמרא דנה מה היה ביום השמיני ואיזה שעיר נשרף, ועל מה כעס משה ומה ענה לו אהרן.

○ הגמרא מביאה ברייתא שבה משה ציווה את אהרן ובניו לאכול קדשים באנינות, כמו שאומר הפסוק: "קחו את המנחה הנוֹתֶרֶת... וְאֶכְלוּהָ מִצֹּת... כִּי כֵן צִוִּיתִי". וכשראה שנשרפה חטאת ראש חודש, הוא אמר להם בשעת מעשה שהם היו צריכים לאכול אותה כמו שהוא ציווה אותם (ושהציווי היה מאת ד'). וכל זה למרות שהם אוננים.

○ והגמרא מקשה מברייתא אחרת שאהרן אומר למשה בתשובה שהחטאת נשרפה בגלל אנינות ("וְתִקְרָאנָה אֶתִּי כְּאֵלָה וְאֶכְלָתִי חֲטָאת הַיּוֹם הַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי ד'"), ומשה רבינו מודה לו ("וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיֵּיטֵב בְּעֵינָיו"). אם הקדוש ברוך הוא ציווה לאכול אוננים, למה משה רבינו מודה? והגמרא מביאה שני תירוצים לסתירה, (של שמואל ושל רבא).

○ שמואל מתרץ, שאלו שתי שיטות תנאים:

▪ רבי נחמיה אומר: מפני אנינות נשרפה החטאת. לשיטת רבי נחמיה לא היה ציווי לאכול באנינות, אלא הותר להם לאכול מנחת ציבור באופן חד פעמי (ולכן משה הודה לנימוק של אהרן הכהן שלמד בקל וחומר שהיה אסור לו לאכול באנינות).

▪ רבי יהודה ורבי שמעון חולקים ואומרים: מפני טומאה נשרפה החטאת (שנגעה טומאה בשעיר ראש חודש שהובא בו ביום). הנימוקים של רבי יהודה ורבי שמעון שאנינות לא היתה סיבת השריפה הם:

▪ היו לשלשתן שישרפו: אם מפני אנינות, למה רק החטאת הזו נשרפה? הרי היו שלוש השעירים (שעיר נחשון, חטאת שמיני ושעיר ראש חודש) שהוקרבו באותו יום, וצריך היה לשרוף את שלושתן? (אבל הפסוק אומר שרק אחד נשרף).

▪ היו ראוי לאוכלן לערב: היה צריך לאכול אותם בערב אחרי תום יום האנינות.

▪ והלא פינחס היה עמהן: פינחס לא היה אונן, ויכול היה לאכול אותה.

○ רבא מתרץ ששתי הברייתות הן בשיטת רבי נחמיה, והציווי המקורי של משה לאכול באנינות היה בקדשי שעה (מנחה, שבה הותרה אנינות), והחטאת שנשרפה היא קדשי דורות (שעיר ראש חודש, שבה לא הותרה אנינות), ועל זה הודה משה לאהרן (שחשב בטעות שמותר גם בקדשי דורות).

2. דב כהן שכח שהוא צריך להעלות את האימורים למזבח, האם הסח הדעת נחשב טומאה?

שיחת משה ואהרן ביום השמיני

הגמרא דנה איך כל אחד מהצדדים מפרש את שיחת משה ואהרן.

- לפי שיטת **רבי נחמיה**: משה שאל את אהרן למה לא אכלו את החטאת. שמא נכנס דמה לפנים (כי אהרן עונה שדמה לא הובא אל הקודש פנימה), או שמא חוץ למחיצה יצאה, או שמא אהרן ובניו הקריבו אותה באנינות, ואהרן שולל את כל האפשרויות האלו. ואז משה אמר שצריך היה לאכול אותה באנינות, ואהרן השיב: שמא לא שמעת אלא בקדשי שעה? שהרי בקדשי דורות יש קל וחומר ממעשר שני שהוא קל יותר, שאסור באנינות (והתורה אמרה בוידוי מעשר "לא אכלתי באני ממנו"). משה שמע, והודה ("וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיֵּיטֵב בְּעֵינָיו") ולא אמר לא שמעתי, אלא אמר: "שמעתי ושכחתי".
 - הגמרא מקשה לשיטתו, למה אהרן אמר "וְאֶכְלְתִּי חֲטָאת הַיּוֹם"? (משמע שבלילה מותר, והרי **רבי נחמיה** סובר שאנינות לילה מדאורייתא, ואסור). הגמרא מתרצת שהכוונה היא: שחטאת ראש חודש היא **חובת היום** לדורות, האם רשאי אני לאכול?
 - שיטת **רבי יהודה ורבי שמעון** (רבנו): משה שאל את אהרן למה לא אכלו, שמא נפסלה בגלל שנכנסה לפנים, או ביוצא, או בגלל אנינות, או שמא אגב הצער התרשלו בה ונטמאה? אהרן השיב לו: לא נפסלה בגלל אנינות כי לו מותר להקריב באנינות, וגם אגב צערי אני לא מבזה קדשי שמים (אפילו בצער הזה אני לא מסיח דעתי מהקדשים). משה אמר שצריך לאכול אותה באנינות, ואהרן השיב לו: שמא לא שמעת אלא בלילה? שהרי ביום יש קל וחומר ממעשר שאסור באנינות. ועל זה משה הודה לשיטה זו. והסיבה שנשרפה ולא אכלו אותה בלילה, בגלל שהיא נטמאה באונס.
 - לדעת **רבנן** ההסבר של המילים "הַיּוֹם הַקְּרִיבוּ" הכוונה לא בניי הקריבו שאסור להם להקריב באנינות, אלא אני שאני כהן גדול הקרבתי ומותר לי.
3. מדוע פנחס לא אכל את חטאת שעיר ראש חודש ביום השמיני הרי הוא לא אונן על הדודים שלו?

מדוע פנחס לא אכל את החטאת

הגמרא חוזרת על שלוש הנימוקים שהועלו כנגד שיטת **רבי נחמיה** (שסובר שנשרפה בגלל אנינות) ומבארת איך הוא מתמודד איתם.

- היו לשלשתן **שישרפו**: אם מפני אנינות, למה רק שעיר אחד נשרף, ולא שלושת השעירים (שעיר נחשון, חטאת שמיני, שעיר ראש חודש) שהוקרבו באותו יום (שנלמדים מהמילים: **שעיר, חטאת, דרש**)?
- תשובת **רבי נחמיה**: אנינות לא פוסלת בקדשי שעה (הקרבנות שהיו מיוחדים למלואים), אלא רק בקדשי דורות (שעיר ראש חודש, שעליו נאמר "וְאֵתָהּ נָתַן לָכֶם לְשֵׂאת אֶת עוֹן הָעֵדָה").
- היו ראוי לאוכלן לערב: אם בגלל אנינות נשרפה, היה אפשר לאכול אותה בלילה.
- תשובת **רבי נחמיה**: הוא סובר שאנינות לילה מדאורייתא (מן התורה), ולכן אסור לאכול אותה גם בלילה (ואמנם גם ל**רבי יהודה** היא דאורייתא, אבל היא הותרה כהוראת שעה באותו לילה).
- והלא פנחס היה עמהן: פנחס לא היה אונן, ויכול היה לאכול.

- תשובת **רבי נחמיה**: שפינחס לא נתכהן עד אחרי שהרג את זמרי (או לפי דעת **רבי אלעזר** עד ששם שלום בין השבטים, בספר יהושע כשהוא עשה שלום בין השבטים ראובן, גד וחצי המנשה לשאר עם ישראל). וכשנתכהנו אהרן ובניו פינחס כבר נולד, ולא נתכהן איתם ביחד, ולכן לא היה רשאי לאכול.
4. אם משה רבינו יכל לאכול במילואים חזה ושוק, למה הוא לא אכל את השעיר שנשרף?

האם משה רבינו היה כהן גדול

הגמרא דנה בדברי **רב** שמשה רבינו היה כהן גדול.

- **רב** אמר: שמשה רבינו היה כהן גדול וחולק בקדשי שמים, שנאמר: "**מֵאֵיל הַמַּלְאִים לְמֹשֶׁה הָיָה לְמֹנֶה**".
- הגמרא מביאה מספר קושיות על דעת **רב**:
 - בברייתא בעניין שריפת החטאת נאמר "והלא פינחס היה עמהן" ולמה לא שאלו על משה. הגמרא מתרצת: שמשה היה טרוד בשכינה (בדיבור עם ד') כל הזמן, ולכן לא היה פנוי לאכול.
 - קושיא מברייתא על בעל מום שמדייקת מדוע צריך לומר שמותר לו לאכול גם קדשי קדשים וגם קדשים קלים שאילו לא היה כתוב קדשים קלים, הייתי אומר שרק קדשי קדשים הוא אוכל "שֶׁהִתְרוּ לְזֶרַח וְלִהְיוֹן". חייבים לומר לכאורה שמדובר על משה רבינו שלא היה כהן, וזה הותר לו במילואים (חזה ושוק של איל המילואים). סימן שמשה לא היה כהן. **רב ששת מתרץ**: הברייתא מדברת על קדשי קדשים שהיו נאכלים בבמה (כדברי האומר יש מנחה בבמה), ושם הותרו לזרים, הברייתא לא עוסקת במילואים.
 - קושיא ממרים: הברייתא שואלת: מי הסגיר את מרים? אם משה הסגירה, הוא זר וזר לא רואה נגעים. אם אהרן הסגירה, הוא קרוב וקרוב לא רואה נגעים. הברייתא מתרצת: כבוד גדול חלק לה הקדוש ברוך הוא והוא הסגירה: "אֲנִי כֹהֵן וְאֲנִי מְסֻיֶּרֶה". זה מראה שמשה לא נחשב כהן.
- הגמרא תתיר בדף הבא שבמראות נגעים כתוב במפורש אהרן ובניו בלבד. והגמרא תמשיך לדון בזה בדף הבא.